

*Людмила Іванівна КУЗЬМЕНКО,
провідний археограф Інституту
української археографії та джерелознавства
ім. М. С. Грушевського НАН України,
кандидат історичних наук (Київ)*

ВІКТОР ДОМАНИЦЬКИЙ – УКРАЇНСЬКИЙ УЧЕНИЙ, ПЕДАГОГ, ГРОМАДСЬКИЙ ДІЯЧ

Розкрито основні віхи біографії Віктора Миколайовича Доманицького (24.01.1893–24.03.1962) – громадського діяча, вченого-агронома, соціолога, кооператора, професора Української господарської академії у Подебрадах, ректора Українського технічно-господарського інституту в Регенсбурзі. Висвітлено його перебування з 1922 р. на еміграції у Німеччині, пізніше – Чехословаччині, США, педагогічну та публіцистичну діяльність.

Ключові слова: Доманицький Віктор Миколайович, український національний рух, українська еміграція, Українська господарська академія в Подебрадах, Український технічно-господарський інститут у Регенсбурзі.

The publication defines the main landmarks of the biography of Viktor Mykolayovych Domanytskyi (January 24, 1893 – March 24, 1962) – a public figure, agronomist scientist, sociologist, cooperator, professor of Ukrainian Economic Academy at Podyebrady, rector of Ukrainian Technical and Economic Institute at Regensburg. It describes his stay as an emigrant in Germany from 1922, later – in Czechoslovakia and the USA, his pedagogic and publication activity.

Key words: Viktor Mykolayovych Domanytskyi, Ukrainian national movement, Ukrainian emigration, Ukrainian Economic Academy at Podyebrady, Ukrainian Technical and Economic Institute at Regensburg.

Раскрыты основные вехи биографии Виктора Николаевича Доманицкого (24.01.1893–24.03.1962) – общественного деятеля, ученого-агронома, социолога, кооператора, профессора Украинской хозяйственной академии в Подебрадах, ректора Украинского технико-хозяйственного института в Регенсбурге. Освещены его пребывание с 1922 г. в эмиграции в Германии, позже – Чехословакии, США, педагогическая и публицистическая деятельность.

Ключевые слова: Доманицкий Виктор Николаевич, украинское национальное движение, украинская эмиграция, Украинская хозяйственная академия в Подебрадах, Украинский технико-хозяйственный институт в Регенсбурге.

У розвитку будь-яких історичних подій чи явищ чільне місце займають конкретні особистості, їхні ідеї та вчинки. Через аналіз їхнього життя та діяльності можна реконструювати правдиву картину суспільного життя. Звідси – інтерес істориків до вивчення

життєпису громадсько-політичних і культурних діячів, зокрема й Віктора Доманицького.

Віктор Миколайович Доманицький (24.01.1893–24.03.1962) – учений-агроном, соціолог, етнолог, кооператор, громадський діяч, брат відомого українського вченого, історика, кооператора, громадського діяча Василя Доманицького. Початкову освіту отримав у Колодистській церковно-приходській школі в 1901–02 рр. У десять років став учнем Першої Олександрійської гімназії в Києві (1902–11) [9, арк. 67]. У вищих класах гімназії виявляв інтерес до мистецтва, закінчив курс малювання у проф. Рябчевського, однорічний курс дикції і декламації визначного актора П. Матковського. У 1908–11 рр. був активним членом драматичного гуртка. Ці, на перший погляд, другорядні знання допомогли у його пізнішій праці в галузі суспільної агрономії та сприяли завоюванню уваги та інтересу до нього з боку слухача. Згідно зі словами проф. О. Архимовича, разом із яким Віктор Доманицький пройшов гімназійні та університетські студії, «він відзначався волелюбністю та почуттям особистої гідності, свого національного походження ніколи не приховував», а також «надзвичайним розмахом організаційних планів і невсипущою енергією» [4; 9, арк. 89].

Восени 1911 р. В. М. Доманицький вступив на природничий відділ фізико-математичного факультету Університету Св. Володимира і закінчив його у 1915 р., склавши державні іспити та отримавши диплом другого ступеня. На вибір факультету тільки частково вплинула зацікавленість Віктора Миколайовича предметом, бо насправді у нього вже тоді були ширші, суспільного масштабу зацікавлення. Але як наймолодший син, В. М. Доманицький мусив взяти на себе адміністрацію досить великого родинного маєтку і природничі студії давали йому добру теоретичну базу для практичної праці. І справді, від самого початку набуті знання він застосовував для вирішення своїх господарчих проблем. Був активним членом студентського гуртка дослідників природи.

У роки Першої світової війни В. Доманицький був мобілізований і служив офіцером-фортифікатором у штабі російського Балтійського флоту. Лише у 1917 р. зміг повернутися в Україну, активно включився у суспільно-політичне життя. Був членом української дипломатичної делегації УНР, що вела переговори з російським урядом.

У 1918–20 рр. Віктор Доманицький займався справами розвитку української кооперації. Спершу це була праця в Українському народному кооперативному банку у Києві («Українбанку»), директором якого був його брат Платон. Віктор мав посаду секретаря товарного відділу та був керівником підвідділу хіміч-

них фабрикатів. У серпні 1918 р. він перейшов працювати до Центрального союзу українських кооперативів «Централ» у Києві як секретар правління та керівник агрокультурного підвідділу. У липні 1920 р. був обраний керівником агрокультурного підвідділу «Централу» [9, арк. 67].

1920–21 рр. відкрили для В. М. Доманицького нові можливості. Восени 1920 р. Сільськогосподарський науковий комітет України запропонував йому очолити Бюро фабрикатів землеудобрінь при секції ґрунтознавства, яку очолював проф. Т. Г. Мохов, на той час ще молодий науковець, а згодом визначний учений — спеціаліст із ґрунтів України [8, с. 151]. Кооперативний інститут ім. М. І. Туган-Барановського у Києві запросив В. М. Доманицького на посаду асистента при кафедрі економіки дрібних господарств, якою керував проф. І. М. Подільський. Віктор Доманицький займався питанням аналізу бюджету селянських господарств, входив до складу Ради школи як один із представників від асистентів і водночас виконував обов'язки вченого секретаря у товаристві українських економістів при Академії Наук у Києві [9, арк. 67].

У травні 1921 р. Віктор Миколайович став секретарем Київського краєвого Управління по дослідній справі й одночасно був обраний на посаду вченого секретаря Київської філії Сільсько-господарського Наукового комітету України. З 6 вересня 1921 р. — завідуючий відділом пристосування (сільськогосподарської пропаганди) Уманської сільськогосподарської станції й одночасно виконувач обов'язків завідуючого господарством станції. Навесні 1922 р. був обраний ученим секретарем Київського відділу Всеукраїнського агрономічного союзу [9, арк. 67 зв.].

Проте, як і багато інших представників української інтелігенції, Віктор Доманицький змушений був виїхати з України. Першим місцем перебування В. М. Доманицького за кордоном стала столиця Німеччини — Берлін. Там він улітку 1922 р. викладав на курсах українознавства, а з 1923 р. керував господарською практикою та був лектором у технічній школі у Вінсдорфі під Берліном [7, с. 98, 100]. Згодом, у 1924 р. В. М. Доманицький прийняв запрошення від ректорату Української господарської академії (далі — УГА) переїхати до Чехословаччини. Майже третину свого життя він провів у Подебрадах. Це був найкращий час, але не час найкращих можливостей. Більшість років, які Віктор Миколайович провів у Чехословаччині, припала на важку економічну кризу та війну. У Подебрадах він займався педагогічною та публіцистичною діяльністю. 19 січня 1924 р. був обраний професорською радою УГА в Чехо-Словацькій Республіці (далі — ЧСР) на посаду асистента при кафедрі загального хліборобства, на якій був затверджений мініс-

терством закордонних справ в ЧСР від 26 червня 1924 р. За дорученням професорської ради УГА з 1 жовтня 1924 р. читав курс лісової ботаніки [9, арк. 67 зв.]. Школа хоч і знаходилася ще в процесі розбудови, однак працювала вже два роки. Завдяки В. М. Доманицькому в Академії було започатковано традицію виконувати студентськими силами всі можливі завдання по розбудові матеріальної бази Академії. Зокрема, багато студентської ініціативи та праці було вкладено у кабінет хліборобства, який вченому доручили організувати разом зі студентами факультету агрономії. У кабінеті спеціального хліборобства були виставлені великі колекції різних культурних рослин (всього понад 200 видів). Багата колекція викликала великий подив у відвідувачів Академії, особливо тому, що була зібрана руками студентів. До колекції входили також моделі різних корнеплодів, виконаних настільки бездоганно, що їх зовнішній вигляд викликав захоплення. Як зазначав В. М. Доманицький у праці «Традиції Українського технічно-господарського шкільництва», зі своїми експонатами Академія брала участь у різноманітних виставках і навіть отримала нагороди: велику державну бронзову медаль у Празі 1926 р., почесний диплом Міністерства хліборобства ЧСР 1924 р. і похвальний диплом Хліборобської єдноти 1924 р. та інші [12, арк. 7].

У 1925 р. В. М. Доманицький був призначений професорською радою УГА лектором курсів селекції сільськогосподарських рослин і сортознавства, а з 1926 р. читав лекції з курсу сільськогосподарської дослідної справи. З цього курсу студенти дізнавалися про сільськогосподарське дослідництво в Україні та могли порівняти його з сільськогосподарським дослідництвом Західної Європи, ознайомитися з методами праці та проведення дослідів. Віктор Доманицький викладав також сортознавство; кожне своє твердження він ілюстрував даними з літератури, а коли йшлося про культурні сорти, — то й малюнками цих сортів. На лекціях із сортознавства завжди було багато книжок, атласів, альбомів різними мовами. В березні 1925 р. вчений був підвищений у кваліфікації на ступінь лектора, а в осени того самого року зачитав пробну лекцію на тему «Проблема організації сталого господарства в степу», пізніше захистивши цю працю (17 травня 1928 р.), отримав звання доцента [9, арк. 67 зв.]. Заслухавши доповідь професора Володимира Чередієва про керування кафедрою спеціального хліборобства, професорська рада 14 червня 1928 р. більшістю голосів доручила керувати кафедрою доценту В. М. Доманицькому, про що свідчить «Витяг з протоколу засідання Професорської Ради агрономічно-лісового факультету від 14 червня 1928 р.» [9, арк. 85]. Окрім того, з власної волі та зацікавлення вчений регулярно брав участь у се-

мінарі політичної економіки, який проводив проф. О. Мицюк при економічному факультеті. Згодом В. М. Доманицький присвятив О. Мицюку статтю «Професор Олександр Мицюк (з нагоди 25-ліття літературно-наукової і громадської діяльності)», що засвідчить його прихильне ставлення до цього професора: «Перед нами шлях українського вченого і громадського діяча сучасної переходнової доби. Переходова доба творить звичайно і переходові типи. І треба було мати дуже багато енергії, волі, настирливості, твердості в переконаннях, ідеалах, кінцевих вісах, щоб дотриматись на раз зайнятих позиціях. Від селянської хати — до катедри на Високій школі, від селянського хлопця — до міністра УНР! Який далекий і тяжкий шлях!» [11, арк. 6].

В. М. Доманицький виявляв інтерес до фахових організацій студентів і радо з ними співпрацював. Українське агрономічне товариство при УГА теж входило до кола його інтересів. Ще однією організацією, з якою вчений тісно співпрацював, був Центральний союз українського студентства у Празі.

В. М. Доманицький увесь час інтенсивно працював над собою, мав вроджений дар слова та любив викладати. Професор Б. Боженко згадував: «Всіх дивувала його працездатність у науковій роботі, детальність, використання найновіших матеріалів і природний критицизм щодо цінності використаних джерел» [4, с. 31].

Віктор Доманицький вимагав від студентів серйозного ставлення до навчання. На іспитах він перевіряв загальну орієнтацію студентів у знанні предмета, не обмежувався визначеними в білеті запитаннями, через що мав славу суворого екзаменатора. Він вимагав від студентів працювати самостійно та вміти робити об'єктивні висновки. В. М. Доманицький намагався вести учнів за собою, щоб вони були не лише звичайними слухачами, а й його послідовниками.

Час проживання Віктора Доманицького у Чехо-Словаччині став також розквітом його публіцистичної діяльності. Вчений почав писати на господарсько-кооперативні теми ще в Києві, однак занадто інтенсивний ритм його тогочасного життя заважав йому. Натомість умови проживання у Подєбрадах були сприятливими для творчої діяльності. Тут В. М. Доманицький інтенсивно працював над своїми науковими працями. У його роботі «Проблема організації сталого господарства в степу» розкрито історію пошуку творчої думки експериментальної агрономії на Україні [3; 9]. Як видно із заяви Віктора Доманицького від 26 лютого 1931 р. до деканату агрономічно-лісового факультету, він у 1932 р. мав намір написати підручник із «насінництва в двох частинах: 1. Організація насінньових господарств і державні та громадські заходи для піднесення сортівництва та насінництва; 2. Техніка насінневих культур» [8,

арк. 89]. Його перу належить низка статей на різноманітну тематику. Будучи фахівцем широкого профілю, В. М. Доманицький захоплювався економікою, кооперацією, агрономією, брав активну участь у з'їздах, сесіях, народних конференціях.

Слід зазначити, що Віктор Доманицький наполегливо працював у науково-педагогічній сфері. Так, у весняному семестрі 1930–31 рр., окрім управ із селекції рослин, паралельно працював над літературно-науковими працями «П'ятдесят років праці сільськогосподарських дослідних установ на Україні», «Вступ до сортивництва та сортознавства», «Дослідні кружки». Також учений брав участь у Міжнародному хліборобському конгресі в Празі (5–8 червня 1931 р.), про що йдеться у заяві В. Доманицького до деканату агрономічно-лісового факультету УГА від 2 травня 1931 р. [9, арк. 91].

Віктор Миколайович був причетним до справи публікації та редагування видань, присвячених його братові Василю Доманицькому. Так, «Звернення голови управи кооперативного фонду ім. Василя Доманицького Віктора Доманицького до управи кредитного товариства «Єдність» від 19.II.1928» дає підстави твердити, що, коли на честь Василя Доманицького було вирішено заснувати у Подебрадах видавництво — «Кооперативний фонд ім. Василя Доманицького», фундатором його став, очевидно, Віктор Доманицький, який очолював управу видавництва [10, арк. 22]. До участі у роботі фонду було залучено багатьох відомих людей, однак фонд проіснував недовго — чеська влада відмовилася затвердити статут цієї організації. Водночас, фонд встиг видати чотири видання. Одним із перших була брошура, присвячена пам'яті Василя Доманицького, що повинна була відновити у громадській пам'яті «згадку про того, чие ім'я не повинно йти в забуття» [1]. Пам'яті Василя Доманицького була також присвячена стаття О. Лотоцького [5].

У 1942 р. В. М. Доманицький був редактором збірника «Сільське господарство України», який видавало культурно-наукове видавництво УНО в Празі. Вчений співпрацював також із багатьма іншими організаціями та видавництвами. Його високо цінували як редактора, який вдало підбирав авторів і брав на себе ініціативу з добору матеріалу. Упродовж десяти років проживання в Подебрадах Віктор Доманицький був зосереджений на роботі в УГА та інтенсивно співпрацював із господарськими організаціями Галичини. Згодом було примусово ліквідовано навчання в Академії, а потім закрито і саму школу. Останню перетворили на Український технічно-господарський інститут (далі — УТГІ) заочного навчання.

Окрім педагогічної діяльності В. М. Доманицький брав активну участь у різних громадських інституціях Праги: був керівником Товариства українських інженерів у ЧСР 1936–37 рр., очолював

Комітет фундації ім. К. Мацієвича, співпрацював з Центральним союзом українських студентів, Українським історично-філологічним товариством та з багатьма іншими.

Свого часу В. М. Доманицький був одним із керівників Статутарного товариства українських інженерів (далі – ТУІ) у Празі, котре було засноване в 1930 р. У цьому році товариство мало в своєму складі 53 чол., а в 1938 р. об'єднувало вже більше 150 інженерів різних фахів. ТУІ мало суто професійні завдання, водночас, проводилися різні акції загально-громадського значення. Товариство співпрацювало з чеським союзом інженерів і архітекторів, Українським технічним товариством у Львові, брало участь в I Конгресі українських інженерів 1932 р. Для проведення культурно-просвітньої праці ТУІ мало спеціальну комісію, що влаштовувала цикл культурно-масових заходів [7, с. 240–241].

В. М. Доманицький належав до нечисленної групи професорів, що залишилися на своєму колишньому робочому місці та розпочала боротьбу за школу, її реорганізацію. Одночасно він підтримував фахові зв'язки з українськими установами Праги – місто було осередком багатьох його інтересів. Віктор Миколайович увійшов до педагогічного складу Українського вільного університету (далі – УВУ). 10 лютого 1934 р. завдяки праці «Проблема організації сталого господарства в степу» був призначений приват-доцентом кафедри політичної економіки з нахилом до аграрної політики. У 1938 р. захистив роботу «Індивідуальне та колективне господарювання в сільському господарстві» і, отримавши звання професора, керував кафедрою соціології УВУ [8, с. 152].

У 1941 р. за працю «Засади українського рурбанізму» В. М. Доманицький був призначений професором соціології [8, с. 152]. Після смерті С. В. Бородаєвського, професорська рада факультету права й суспільних наук доручила Вікторові Доманицькому керівництво кафедрою кооперації. В той час він займався написанням підручника «Історія української кооперації», однак рукопис згорів під час від'їзду автора з Чехословаччини.

В. М. Доманицький тривалий час співпрацював із Чехо-Словацькою хліборобською академією, зокрема з комісією соціології села та з об'єднанням чехословацьких економістів. Протягом кількох років він був завідувачем у справах видавництва УВУ.

Наприкінці війни стало очевидним, що Чехія залишиться під владою більшовиків і що залишатися тут не можна. Єдиним можливим напрямком для виїзду Віктора Доманицького була Німеччина. 23 квітня 1945 р. він разом із іншими співробітниками УТГІ залишив Чехо-Словаччину. Склад професорів, який опинився у Німеччині, був переконаний у доцільності відновити роботу, але мала місце розбіжність у поглядах щодо часу та шляхів ре-

алізації цього задуму. В. М. Доманицький певний час працював у німецькій школі, де викладав: сільськогосподарську економіку та аграрну політику, загальну соціологію, соціологію села та історію української кооперації.

12 червня 1945 р. американська адміністрація надала дозвіл на розгортання роботи УТГІ у Регенсбурзі (Баварія). Не дивлячись на великі труднощі, втрату майже всієї документації, було відновлено навчання на трьох факультетах. Деякий час у Мюнхені працювали також новостворені ветеринарно-медичний і фармацевтичний факультети. Особливе місце у заходах по відновленню інституту належало Вікторові Доманицькому. Його було обрано на посаду виконуючого обов'язки заступника директора та керівника агрономічно-лісового відділення. Він також увійшов до Правничої комісії Сенату, завдання якого полягало у відновленні статуту.

В грудні 1945 р. Професорська Рада Інституту заслужено обрала Віктора Миколайовича першим ректором УТГІ. На цій посаді він перебував два роки, а згодом ще рік виконував обов'язки проrektора. Патроном УТГІ була Спілка професорів УГА, більшість із яких прожили довгий час на еміграції і вважали себе творцями українського академічного шкільництва. Іншу групу викладачів становили новоприбулі науковці. В. М. Доманицький був прихильником збалансованого педагогічного складу та намагався його урізноманітнити, але ці його зусилля мали своїм наслідком і суттєві ускладнення. У процесі відновлення Школи серед викладацького складу виникли політичні розбіжності, що доходили навіть до агресії. Все це зрештою почало негативно позначатися на житті Академії. З часом виявилось, що розбудованої наново школи не вдасться зберегти і В. М. Доманицький прийняв рішення переїхати до США. Сталося це у вересні 1949 р. У США вчений прожив до кінця свого життя, тобто, більше двадцяти років. Про Віктора Доманицького як людину, про риси його просопографічного портрета дізнаємося з його листування та спогадів людей, які його знали [8, с. 153–154].

Як свідчать листи близьких Віктора Доманицького, він був відвертим, чесним, прямолінійним, довірливо ставився до справ і людей. Якщо з кимось не погоджувався, ніколи цього не приховував, критикував завжди відверто, часто палко, але не злостиво. Конструктивний патріотизм був традицією його родини та вирішальним чинником в усіх його діях, що доводить, зокрема, листівка від Доманицьких до В. М. Доманицького від 30.07.1909 [2]. Свою м'якість і сердечність виявляв лише перед найближчими. Його позитивна вдача сприяла легкому контакту з людьми. Як згадує Б. Боженко, колега В. Доманицького по УГА, останній «був ви-

сококультурною, інтелігентною людиною м'якої вдачі та ніколи не встрявав у ніякі конфлікти як персонального, так і суспільного характеру. Але всі, – навіть найдрібніші конфлікти, людська несправедливість та інертність сильно на нього діяли й він дуже тяжко переживав» [4, с. 58].

У останні роки життя Віктор Доманицький продовжував наполегливо працювати. У 1959 р. взяв активну участь у заходах із відзначення ювілею гетьмана України Івана Мазепи. У 1961 р. у Чикаго вийшла друком його книга «Тарас Шевченко : синтетично-націологічні студії його життя й творчості», у 1962 – «Етапи розвитку науки про націю». Проте, весною 1961 р. здоров'я В. М. Доманицького погіршилося – до хворого серця приєдналася водянка, що змусило вченого розпочати інтенсивне лікування. Підлікувавшись, Віктор Миколайович повернувся до роботи: планував видати свої спогади у кількох томах під назвою «На хвилях війни і революцій». На прохання своїх шанувальників почав готувати матеріали до свого ювілею, що припадав на 1963 р. Але дожити до цього не вдалося – 24 березня 1962 р. В. М. Доманицький помер у Міннеаполісі (штат Міннесота, США) [4, с. 57]. Похований він в Українському Пантеоні на православному цвинтарі Св. Андрія Первозванного у Баунд-Бруку, штат Нью-Джерсі, поряд із багатьма визначними діячами: Є. Маланюком, В. Січинським, В. Дорошенком, Т. Осьмачкою, М. Мухиним.

Як свідчить творча спадщина вченого, він володів проникливим баченням історика, спостерігав і оцінював факти сучасного йому українського життя, здебільшого не зауважені іншими.

Серед українців було чимало творчих постатей із нелегкою долею. Проте більшості з них, нехай і з запізненням, вдалося знайти своє місце, здобути визнання сучасників.

Віктор Доманицький належав до кола тих українських громадських діячів, які плідно й наполегливо працювали на ниві українського національного Відродження початку ХХ ст.

Правдива реконструкція ролі В. М. Доманицького, повернення його постаті на сторінки історичного літопису в сукупності всіх його заслуг і прорахунків, надає сучасному поколінню політиків і громадсько-культурних діячів стимул черпати з його діянь досвід, учити бути такими палкими представниками свого часу, якими були українці початку минулого століття.

1. Бібліографія. В. Доманицький [Текст] : з нагоди 15-ї річниці його смерті // Тризуб. – 1925. – № 10-11. – С. 30.
2. ВР ІЛШ НАН України. – Ф. 47. – № 212. – Арк. 15.

3. *Доманицький, В.* Проблема організації сталого господарства в степу [Текст] / В. Доманицький // Сільськогосподарський збірник. – Подєбради : [б. в.], 1927. – 48 с.
4. *Дучимінська, О.* Віктор Доманицький [Текст] / О. Дучимінська. – Вінніпег : Накладом Укр. Вільної Акад. Наук, 1963–1964. – 83 с. – (Укр. вчені).
5. *Лотоцький, О.* Під тягарем громадської праці [Текст] / О. Лотоцький // Тризуб. – 1925. – № 5. – С. 16–18.
6. *Наріжний, С.* Українська еміграція [Текст] : культурна праця укр. еміграції 1919–1939 (матеріали, зібрані С. Наріжним до частини другої) / С. Наріжний. – К. : Вид-во ім. Олени Теліги, 1999. – 272 с.
7. *Наріжний, С.* Українська еміграція [Текст] : культурна праця укр. еміграції між двома світовими війнами / С. Наріжний. – Прага : [б. в.], 1942. – Т. 1. – 604 с.
8. *Романенко, А.* Віктор Миколайович Доманицький (перший ректор УТПІ) [Текст] / А. Романенко // Укр. висока політехнічна шк. на чужині. Укр. технічно-господарський ін-т (Подєбради-Регенсбург-Мюнхен). – Нью-Йорк : [б. в.], 1962. – Т. 2. – С. 151–154.
9. ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 1. – Спр. 260.
10. ЦДАВО України. – Ф. 3795. – Оп. 5. – Спр. 716. – Арк. 22.
11. ЦДАВО України. – Ф. 4465. – Оп. 1. – Спр. 492. – Арк. 1–6.
12. ЦДАВО України. – Ф. 4465. – Оп. 1. – Спр. 493. – Арк. 1–8.

Кузьменко Л. І. Віктор Доманицький – український учений, педагог, громадський діяч.

Ключові слова: Доманицький Віктор Миколайович, український національний рух, українська еміграція, Українська господарська академія в Подєбрадах, Український технічно-господарський інститут у Регенсбурзі.

Розкрито основні віхи біографії Віктора Миколайовича Доманицького (1893–1962) – громадського діяча, вченого-агронома, соціолога, кооператора, професора Української господарської академії у Подєбрадах, ректора Українського технічно-господарського інституту в Регенсбурзі. Розглянуто його діяльність упродовж 1918–1921 рр. у низці наукових і громадських установ України, що переймалися питаннями кооперації та сільського господарства. Простежено життя та наукову й громадську працю в еміграції (Німеччині, Чехо-Словаччині, США), зокрема, докладно проаналізовано роботу в Українській господарській академії та Українському технічно-господарському інституті. Відзначено, що в останні роки життя Віктор Доманицький продовжував наполегливо працювати: вийшли друком книги «Тарас Шевченко : синтетично-націологічні студії його життя й творчости» (1961), «Етапи розвитку науки про націю» (1962).

Kuzmenko L. I. Victor Domanitskyi – Ukrainian scientist, educator and social activist.

Key words: Domanitskyi Victor Mykhailovych, Ukrainian national movement, Ukrainian emigration, Ukrainian academy of Agriculture in Padebradi, Ukrainian technical-agricultural institute in Strassburg.

Highlighted main venues of biography of Victor Mykhailovych Domanitskyi (24.01.1893–24.03.1962), public figure, agriculturist, sociologist, cooperator, professor of Ukrainian Academy of Agriculture in Padebradi, rector of Ukrainian technical-agricultural institute in Strassburg. Researched his activities during 1918–1921 years in a row of scientific and public institutions in Ukraine, which dealt with questions of cooperation and agriculture. Researched his life and scientific and public work in emigration (Germany, Czecho-Slovachchina, USA), especially analyzed his work in Ukrainian agricultural academy and Ukrainian technical-agricultural institute. During last years of his life Victor Domanitskyi continued to work hard: he published »Taras Shevchenko: synthesized –national studies of his life and oeuvre« (1961), «Stages of development of a science about nation» (1962).

Кузьменко Л. И. Виктор Доманицкий – украинский ученый, педагог, общественный деятель.

Ключевые слова: Доманицкий Виктор Николаевич, украинское национальное движение, украинская эмиграция, Украинская хозяйственная академия в Подебрадах, Украинский технико-хозяйственный институт в Регенсбурге.

Раскрыты основные вехи биографии Виктора Николаевича Доманицкого (1893–1962) – общественного деятеля, ученого-агронома, социолога, кооператора, профессора Украинской хозяйственной академии в Подебрадах, ректора Украинского технико-хозяйственного института в Регенсбурге. Рассмотрена его деятельность на протяжении 1918–1921 гг. в ряде научных и общественных учреждений Украины, которые занимались вопросами кооперации и сельского хозяйства. Прослежена жизнь, научная и общественная деятельность в эмиграции (Германии, Чехословакии, США), в частности, обстоятельно проанализирована работа в Украинской хозяйственной академии и Украинском технико-хозяйственном институте. Отмечено, что в последние годы жизни Виктор Доманицкий продолжал настойчиво работать: были изданы книги «Тарас Шевченко : синтетично-нациологические студии его жизни и творчества» (1961), «Этапы развития науки о нации» (1962).